

A MINŐSÍTETT ADAT VÉDELMEÉRŐL SZÓLÓ T/6147. TÖRVÉNYJAVASLATRÓL

Az 1994-es alapítása óta információszabadsággal is foglalkozó **Társaság a Szabadságjogokért** jogvédő szervezet (TASZ) örömtelinek tartja, hogy az államtitok és szolgálati titok kérdéskörét az Országgyűlés újraszabályozza. A jelenleg hatályos államtitokról és szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény (titoktörvény) szabályai a TASZ szerint nem megfelelőek, ezért feltétlenül szükséges és időszerű a tárgykörben új normákat alkotni.

I. A Javaslatról általában

A minősített adat védelméről szóló T/6147. számú törvényjavaslat (továbbiakban: Javaslat) **több téren komoly előrelépést eredményezhet az állam átlátható működése terén.** Rendkívül komoly lépés, hogy a Javaslat lehetővé teszi a minősítés bírósági felülvizsgálatát, szélesíti az Adatvédelmi Biztos jogköreit; a minősítés garanciái is ígéretesek. Azonban a Javaslat, a külön is deklarált alapjogi célok megvalósítása érdekében számos ponton módosításra szorul. Amennyiben néhány területen módosítják a Javaslatot, sikerülhet egy demokratikus jogállamhoz méltó törvényt alkotni. **Álláspontunkkal az alapjogokat érintő problémákra szeretnénk felhívni a figyelmet.**

➔ Elengedhetetlennek tartjuk, hogy a Javaslatnak a minősített adatokkal való visszaélést szabályozó, büntetőjogi szabályait újragondolják, mert azok a javaslatban

szereplő formájukban aránytalanul korlátozzák az információs szabadságjogokat és elavultak. **A minősítési jogkörökkel visszaélő minősítőkkal szemben azonban feltétlenül szankciók kidolgozását tartjuk szükségesnek.**

➔ A TASZ véleménye szerint **nyilvános iktatót kell létrehozni**, amelyből a minősítéshez szükséges feltételek megléte minden egyes minősített adat esetében ellenőrizhető és nyomon követhető a minősítések felülvizsgálatának megtörténte, valamint a minősítések megszűnése vagy megszüntetése.

➔ A TASZ álláspontja szerint **minősíthető adatköröket kell megállapítani a hatályos szabályozás titokkörü jegyzékéhez hasonlóan.** A minősíthető adatok körét a lehető legszűkebbre kell szabni, a törvényalkotónak minden egyes adatkör tekintetében figyelemmel kell lennie arra, hogy az adott adatfajta minősítésének lehetősége szolgálhatja-e az állam nemzetközi szerződésekben is elismert védendő érdekeit, és valóban szükséges-e azon adatok minősítése egy demokratikus társadalomban.

➔ Biztosítani kell azon érintett személyek **információs kárpótlását**, akikről bármely állami szerv minősített adatot kezel vagy kezel.

➔ A TASZ véleménye szerint **a minősítési gyakorlat folyamatos monitorozásra szorul.** Javasoljuk, hogy megfelelő jogkörökkel és erőforrásokkal felruházott független testület vagy személy feladata le-

gyen a törvényi feltételek betartásának folyamatos vizsgálata.

➔ **A minősítés felülvizsgálatának javasolt szabályrendszere a TASZ szerint nem jelent elégséges garanciát** arra, hogy kizárólag a legszükségesebb esetekben tartsák fenn a minősítést.

➔ A Javaslat alkotmányellenesen kívánja módosítani a személyes adatok védelméről és közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényt. Ezzel szemben a polgári perrendtartás szabályait érintetlenül hagyja, holott szükséges lenne azokon is változtatni a tárgykör koherens szabályozása érdekében.

II. A Javaslatról részletesen

3. §

A javaslatból kikerült a minősíthető adatfajta körének jegyzéke. A TASZ tapasztalatai alapján a hatályos törvény titokkörü jegyzéke korlátját jelenti az indokolatlan minősítéseknek, annak elhagyása gyengíti a törvény garanciarendszerét, mivel abban az esetben, ha a minősíthető adatok köre teljesen nyílt, úgy az adatkezelő olyan minősítésekre is lehetőséget kap, amelyek teljesen indokolatlanok és szakmailag megalapozatlanok. Ez esetben fennáll annak a veszélye, hogy egyes kevésbé felkészült állami szervek akár olyan adatokat is minősíteni fognak, amelyek esetében még fogalmilag is kizárt, hogy azt minősíteni lehessen.

⇒ Míg a nemzeti minősített adatok esetében a Javaslat egyértelművé teszi, hogy mit jelent a minősítési eljárás (lásd Javaslat 5. §), addig a külföldi minősített adatok esetében (Javaslat I. b) pont) a minősítés fogalmának alapelemeit sem határozza meg, noha az ilyen minősítések megléte korántsem mindig egyértelmű. Ez pedig sérti a jogbiztonságot.

4. §

Nem találtunk rá magyarázatot, hogy a következő személyeknek milyen feladatuk ellátásához szükséges minősítési jogkört biztosítani, miért nem elegendő a 18. § (2) bekezdésében felsorolt rendelkezési jogosultságok közül a feladataik ellátásához szükségeseket megadni: az Alkotmánybíróság elnöke, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalának vezetője, az állampolgári jogok országgyűlési biztosja és általános helyettese, valamint a külön biztosok.

5. §

⇒ A § rendelkezéseinek súlya igen jelentős, mivel a Javaslatban nem szerepel a minősíthető adatkörök jegyzéke. Ennek nyomán pusztán a minősítéssel védhető közérdekek listája, a (2) bekezdésben foglalt tilalmi kritériumok, valamint a (3) bekezdés szerinti, a minősítéshez és a nyilvánosságához fűződő közérdek összevetésén alapuló tartalmi vizsgálat jelenti egy adat minősítésének korlátját. **A TASZ üdvözli ez utóbbi két újítást, azonban ez a három elem nem biztosítja, hogy valóban csak legszükségesebb körbe tartozó adatokat minősítsék az arra jogosultak. Ez a szabályozási technika az Amerikai Egyesült Államok „titoktörvényét” követi, azonban figyelmen kívül hagyja, hogy ott az (1) bekezdésben foglaltaknál sokkal szűkebben határozzák meg a minősítéssel védhető közérdekek körét.**

A (4) bekezdést azzal lenne szükséges kiegészíteni, hogy ha valamely törvényi feltétel nem áll fenn, úgy a minősítés érvénytelen. Ez a kiegészítés tisztázná, hogy minősített adattal való visszaélés tényállásoknál nem elég a minősítés formai követelményeinek meglétét vizsgálni, hanem a tar-

talmi szempontokat is figyelembe kell venni.

⇒ **A § indokolatlanul hosszú érvényességi időket állapít meg a 30, ill. 15 éves időtartammal, amelyet egy ízben 30, ill. 15 évvel meg lehet hosszabbítani.** Az Amerikai Egyesült Államokban a minősített adatok leghosszabb érvényességi ideje 10 év, hacsak nem követeli meg a minősített adatok különös érzékenysége a 25 évre történő minősítést. A 25 évnél régebbi adatok, amelyek marandó történelmi értékkel bírnak, automatikusan elvesztik a minősítésüket, tekintet nélkül arra, hogy felülvizsgálták-e a minősítésüket vagy sem. E szabály alól csak rendkívül szűk körben van kivétel, a kivételeket jogszabály sorolja fel tételesen. A 25 éven túli minősítéseknél további eljárási garanciák vannak arra, hogy indokolatlanul ne éljenek minősítők ezzel a lehetőséggel. A minősítések maximum érvényességi ideje Mexikóban 12 év, Macedóniában 10 év, Albániában 10 év. **Semmi nem indokolja, hogy Magyarország a felsoroltaknál hosszabb érvényességi időt vezessen be.**

A magánszemély jogos érdekét a hatályos adatvédelmi és polgári jogi jogszabályok megfelelően védik, így az érvényességi idő két alkalommal való meghosszabbítása nem indokolt. Különös tekintettel arra, hogy e szabály szerint akár 90 évre is elzárhatók a nyilvánosságtól olyan adatok, amelyek vagy közérdekből nyilvánosak a minősítés megszűnésekor, vagy a személyes adatok védelmére vonatkozó rendelkezések miatt amúgy sem megismerhetők. **Az indokolatlan túltitkosítás ellen nem jelent érdemi garanciát az, hogy a Javaslat csak „rendkívül indokolt esetben” teszi a minősítési idő meghosszabbítását lehetővé, mivel a rendkívüliség mérlegeléséhez semmilyen szempontot nem ad, annak megítélését a minősítő szabad belátására bizza.**

Pontosításra szorul, hogy a (8) bekezdésben „az érvényességi idő elteltével az adat minősített jellege megszűnik. A minősítés megszűnése után az adat újból nem minősíthető”. **Kérdéses, hogy e szabályban a minősítés megszűnésén a minősítés megszüntetését is érteni kell-e.**

⇒ **Nem egyértelmű az sem, hogy „az érvényességi idő elteltével az adat minősített jellege megszűnik” kitétel a törvény erejénél fogva, minden további eljárás és egyéb feltétel nélkül szünteti-e meg az adat minősítését, vagy pedig arról a minősítőnek külön rendelkeznie kell. A TASZ az első esetet tartja jó megoldásnak, és egyszersmind jelezzük, hogy a TASZ álláspontja szerint törvényi szabályozást kell arra kidolgozni, hogy miként értesül a minősítés megszűnéséről a nyilvánosság, milyen kötelességei vannak a minősítőnek a megszűnt minősítésű adatoknak, lehetőleg elektronikus úton, bárki számára személyazonosítás és adatigénylési eljárás nélküli, folyamatos és díjmentes közzététele tekintetében.** A Legfelsőbb Bíróság napokban kihirdetett ítélete alapján a Nemzetbiztonsági Hivatal nem hogy proaktív módon, de még arra sem köteles, hogy közérdekű adatigénylés alapján adjon tájékoztatást a megszűnt minősítésű adatokról, azaz a nyilvánosság semmilyen módon nem ellenőrizheti, hogy valóban megszüntetik-e bármely adat minősítését, így az egyszer már minősített adatok mibenlétéről soha nem szerezhetnek az állampolgárok tudomást.

6. §

⇒ **A TASZ rendkívül fontosnak tartja, hogy a Javaslat valamennyi minősített adat minősítéséhez megköveteli az indokolással ellátott minősítési javaslatot, ez a garanciája a jogszerű minősítéseknek.**

A (4) bekezdésben érdemes lenne pontosítani, hogy az adathordozót a minősítési javaslattal együtt kell felterjeszteni a minősítőhöz, és a javaslatot az adathordozóval együtt kell kezelni. Ez teszi lehetővé, hogy a minősítés összes törvényes feltételét bármikor ellenőrizni lehessen, mivel magából a jelölésből nem derül ki, hogy az állam mely védendő érdeke miatt korlátozta a minősítő az adat nyilvánosságát és megismerhetőségét.

⇒ **A (8) bekezdés nem tartalmaz semmilyen szankciót az indoklás elmaradása esetén, és határidőt sem**

szab meg a minősítő számára e kötelezettsége teljesítésére, ezért e szabály kiegészítését javasoljuk a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvénnyel (adatvédelmi törvény) összhangban.

8. §

A hatályos titoktörvény szerint „a minősítő, illetve jogutódja köteles rendszeresen, de államtitok esetén legalább 3 évente, szolgálati titok esetén legalább 5 évente felülvizsgálni valamennyi minősített adata minősítésének indokoltságát”. Ehhez képest visszalépés, hogy a javaslat egységesen 5 évben jelöli meg a felülvizsgálat gyakoriságát. A minősítés felülvizsgálata a minősítések törvényességének alapvető garanciája, a felülvizsgálatok ritkítása meggyengíti e garancia érvényesülését. **Álláspontunk szerint a minősítők kényelmi szempontjain kívül semmi nem indokolja az egységes 5 éves szabály bevezetését.**

➔ Meglepő a (2) bekezdés b) pontjának az a rendelkezése, hogy a felülvizsgálat során a minősítő az adat „minősítési szintjét csökkenti, illetve a minősítés érvényességi idejét módosítja, ha a minősítés feltételeiben változás történt”. Ezek szerint a felülvizsgálat során a minősítési szintet csak csökkenteni lehet, de az érvényességi időt akár növelni is. **Ezzel a megoldással nem értünk egyet, és minősítési szint csökkentésével párhuzamosan az érvényességi idő csökkentésének lehetőségét javasoljuk bevezetni a felülvizsgálat során.**

➔ E §-ban javasoljuk szabályozni, hogy a felülvizsgálat, illetve a felülbírálat során a minősítőknek milyen együttműködési kötelezettségei vannak azokban az esetekben, amikor a 7. § (1) bekezdése alapján a „készített adatba saját vagy más minősítő által korábban készített minősített adatot is belefoglalnak”, illetve amikor az 5. § (11) bekezdése alapján több minősített adatot el nem különíthető módon, együttesen kezelnek.

➔ A (7) és (8) bekezdések tartalmazzák a törvény egyik legfontosabb garanciális sza-

bályát. **A TASZ üdvözli a Javaslatban szereplő hatékony bírói kontroll kialakítását lehetővé tevő rendelkezéseket. Ezek a bekezdések azonban több problémát is rejtenek.**

A minősített adatot kezelő szerv nem feltétlenül azonos a minősítővel. A 18. § számos rendelkezési jogosultságot sorol fel, amelyek mind adatkezelésnek számítanak, de ilyen adatkezelési jogosultsággal a minősítőn kívül sok más személy rendelkezhet. Amennyiben a javaslat szövegében az marad, hogy az adatot kezelő szervtől kérheti bárki a minősített adat felülvizsgálatát, úgy rendezni kell azt a kérdést, hogy a minősített adatot kezelő szerv hogyan, illetve milyen határidőn belül továbbítja ezt a kérést a minősítőhöz, és milyen jogkövetkezményekkel jár a továbbítás elmaradása. **Szintén nem tartalmaz a törvény arra nézve rendelkezést, hogy mi történik, ha 30 napon belül a minősítő nem vizsgálja felül a minősítést** (és kérelem beérkezését megelőző 90 napon belül felülvizsgálatot nem végeztek a minősített adatra). Ezt az esetet az adatvédelmi törvény 21. § (3) bekezdésében szereplő, az adatkezelő hallgatására vonatkozó szabályhoz hasonló rendelkezéssel javasoljuk rendezni, azaz a felülvizsgálatra nyitva álló 30 nap eredménytelen elteltétől számított a (8) bekezdésben meghatározott határidőn belül, a felülvizsgálatot elmulasztó szerv ellen lehetne megindítani a (8) bekezdésben meghatározott eljárást.

➔ Az információszabadságra vonatkozó magyar jogszabályok mind a közérdekű adatok nyilvánosságára, mind a dokumentumok nyilvánosságára vonatkozó szabályokat ismerik. Bárki feltehet bármely közérdekű adatot kezelő szervnek olyan kérdést, amelyre közérdekű adatok kiadásával lehet válaszolni. Ugyanígy joga van bárkinek arra, hogy közérdekű adatot tartalmazó dokumentumokról kérjen másolatot. A hatályos titoktörvény és a jelen javaslat is adatok és nem dokumentumok minősítését szabályozza. Értelemszerűen minden közérdekű adatigénylésnél feltétel, hogy a igénylés valamilyen azonosítható adatra vonatkozzon. A (7) bekezdés második mondata eltér ezektől az elvektől, miszerint „a kérelemben a felülvizsgálni kért minősített adatot pontosan meg kell jelölni”.

Az az előírás, hogy egy olyan adatot pontosan (pl. iktatószám alapján) határozzon meg az igénylő, amelynek nem lehet birtokában nem reális elvárás. Az információszabadság alkotmányos jogának ez aránytalan korlátozását jelenti.

A (7) bekezdés szóhasználatát összhangba kell hozni az adatvédelmi törvény szóhasználatával, így a „kérheti” és „kérelem” helyett az „igényelheti” és „igény” kifejezések használatát javasoljuk.

➔ Az adatvédelmi törvény a közérdekű adatok kiadásának megtagadása miatti perindításra 30 napot ad. A (8) bekezdésben szereplő eljárásban is a perindításra 30 napos határidőt tartunk szükségesnek. A javaslatban több helyen szereplő 15 napot semmi nem indokolja, de gyengíti jogérvényesítési lehetőséget.

➔ Indokolt, hogy „a felperes, a felperes oldalán beavatkozó személy és ezek képviselője a minősített adatot az eljárás során nem ismerheti meg”, ám ezen a helyen **azt is rögzíteni kell a TASZ álláspontja szerint, hogy a felperes, a felperes oldalán beavatkozó személy és ezek képviselője az eljárás során, külön adatigénylési eljárás nélkül megismerheti a minősített adat minősítési jelölését, valamint a minősített adathoz tartozó minősítési javaslatot.** Amennyiben a minősítési javaslat maga is tartalmaz minősített adatot, úgy a minősítési javaslat másolatán a meg nem ismerhető adatot felismerhetetlenné kell tenni.

➔ Az előző pontban részletezett problémához kapcsolódik a **bizonyítási teher** kérdése. Az adatvédelmi törvény 21. § (2) bekezdése szerint a „megtagadás jogszerűségét és megalapozottságát az adatot kezelő szerv köteles bizonyítani”. Ennek mintájára **a minősítés jogszerűségét és megalapozottságát a TASZ véleménye szerint a minősítőnek kell bizonyítania, mivel a minősített adatok természetéből következően csak az alperes lehet a bizonyításhoz szükséges adatok birtokában.**

➔ E §-ban javasoljuk azt szabályozni, hogy a **külföldi minősített adat felülvizsgá-**

latára milyen eljárás vonatkozik, milyen jogérvényesítésre van lehetősége a felülvizsgálatot igénylőnek. Szabályozni szükséges, hogy amennyiben magyar szervek nem rendelkeznek a külföldi adat felülvizsgálatára jogkörrel, úgy milyen segítséget kötelesek nyújtani az ilyen igény érvényesítéséhez.

➔ A (8) bekezdésben szabályozott eljárásoknak, az adatvédelmi alapján indított eljárásokhoz hasonlóan illetékmentesnek kell lenniük. Ilyen módosítást sajnos nem tartalmaz a javaslat.

A Javaslat 13. § (5) bekezdése helyesen úgy rendelkezik, hogy „a bírót – ha törvény másként nem rendelkezik – **nemzetbiztonsági ellenőrzés**, személyi biztonsági tanúsítvány, valamint titoktartási nyilatkozat és felhasználói engedély nélkül megilleti az ügyelosztási rend szerint kiosztott ügyek elbírálásához szükséges rendelkezési jogosultságok gyakorlása”. Ezzel ellentétes a Javaslat 8. § (8) bekezdésének előírása, mely szerint „a perben csak olyan bíró járhat el, akinek a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény szerinti legmagasabb szintű nemzetbiztonsági ellenőrzését elvégezték”. Valamint a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (nemzetbiztonsági törvény) 62. § (4) bekezdés a) pontjának és a 69. § (10) bekezdésének a tervezett módosítása is ellentétes ezzel, amely szintén a bírák nemzetbiztonsági ellenőrzéséről rendelkezik. A legmagasabb szintű nemzetbiztonsági ellenőrzés különleges személyes adatokra is kiterjed, így például többek között kóros szenvedélyre, szexuális életre vonatkozó adatokra. Egy peres eljárás során, amennyiben az egyik fél az eljáró bíróról ilyen adatokkal rendelkezik, úgy aligha beszélhetünk a bírói függetlenségről vagy arról, hogy ítélkezési tevékenységét ez ne befolyásolná.

➔ A (8) bekezdés alapján lefolytatott polgári peres eljárásban nem érvényesül a fegyverek egyenlősége és meglepő módon azt írja elő a Javaslat, hogy „a perben résztvevő egyéb személyek, valamint azok képviselői a minősített adatot csak akkor ismerhetik meg, ha a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény szerinti legmagasabb szintű nemzetbiztonsági ellenőrzésüket elvégezték”. Ezzel szemben a Javaslat

14. § (2) bekezdése szerint „a büntetőeljárársban kirendelt vagy bevont igazságügyi szakértő nemzetbiztonsági ellenőrzés, személyi biztonsági tanúsítvány, valamint titoktartási nyilatkozat és felhasználói engedély nélkül használhatja fel a rendelkezésére bocsátott nemzeti minősített adatot”.

➔ **A TASZ meggyőződése szerint a bírák nemzetbiztonsági ellenőrzését előíró szabály, a fegyveregyenlőséget megbontó rendelkezéssel együtt, súlyosan veszélyezteti a tisztességes eljárás követelményének érvényesülését.**

9. §

➔ **A (3) bekezdés alkotmányellenes szabályt tartalmaz** (lásd 34/1994. (VI. 24.) AB határozat), mivel a külföldi minősített adat érvényességi idejére semmilyen korlátozást nem szab a Javaslat, azt akár az idők végezetéig is el lehet zárni a nyilvánosságtól. Bizonytalan, hogy milyen döntés számít a külföldi minősítő által az adat felülvizsgálata tárgyában hozott döntésnek, és arról hogyan lehet értesülni.

➔ **A (4) bekezdés szintén alkotmányellenes**, mivel a külföldi minősített adatokat a közérdekű adatok megismeréséhez való jog korlátozásával zárják el a nyilvánosságtól, azonban a jogkorlátozással szemben semmilyen jogorvoslatot nem biztosít a törvény. A (4) bekezdésből szintén hiányzik annak a kifejtése, hogy egy magyar minősítőnél hogyan keletkezhet külföldi minősített adat, hiszen e törvény alapján *nemzeti* minősített adatot hozhat létre a magyar minősítő. Ha a jogalkotó szándéka szerint egy magyar minősítő ugyanúgy jogosult nemzeti és külföldi minősítésre, úgy e két eljárás között e törvényben kell különbséget tenni.

11. § – 12. §

➔ Az (1) bekezdés rögzíti, hogy „az érintett köteles a nemzeti minősített adat megismerése előtt írásban titoktartási nyilatkozatot tenni és a nemzeti minősített adat védelmére vonatkozó szabályokat betartani”. Az Alkotmánybíróság a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, in-

formációs önrendelkezési jogként. Az információ önrendelkezési jog lényege, hogy mindenki maga határozhatja meg, hogy személyes adatait kinek, milyen esetben bocsátja rendelkezésére. **Az (1) bekezdésben foglalt szabály az információ önrendelkezési jog lényeges tartalmát korlátozza, ezért ellentétes az Alkotmány 8. § (2) bekezdésével.**

A (2) bekezdésben foglalt szabály sajnos nem tartalmaz a Javaslat 5. § (3) bekezdésében találhatóhoz hasonló mércét. **Álláspontunk szerint a megismerési engedély kiadásakor a minősítőnek vizsgálnia kellene azt, hogy a minősítéshez fűződő közérdek nyilvánvalóan nagyobb-e, mint az érintett méltányolható magánérdeke.** Amennyiben a mérlegelés során az utóbbi bizonyul erősebbnek, úgy a személyes adatait az érintett korlátozás nélkül használhatja, és ez megoldást jelentene az (1) bekezdés kapcsán említett problémára.

Az 5. § (5) bekezdés a minősítéssel védhető közérdek károsításáról szól, így jelen §-ban is ezt a szóhasználatot javasoljuk követni.

A megismerési engedély megtagadása esetén az érintettnek nem 15, hanem 30 napot kell biztosítani a perindításra, ahogyan azt a 8. § kapcsán is javasoltuk. A hatóság hallgatására szintén a 8. §-nál is javasolt, az adatvédelmi törvény szabályaihoz hasonló megoldást tartunk szükségesnek.

➔ A 11. § és a 12. § viszonya nem világos. A 12. § kapcsán az előzőekben kifejtett szempontokat tartjuk irányadónak., azzal kiegészítve, hogy a közérdek károsításán és a közérdek sérelmén túl e § a közérdek veszélyeztetését is bevezeti. Ez esetben azonban szintén a károsítás szó használatát tartjuk helyesnek.

➔ **A TASZ álláspontja szerint a §-t az a nemzetbiztonsági törvénybe iktatva további szabályokkal kiegészíteni.** A holland szabályozáshoz hasonlóan, javasoljuk, hogy a megismerési engedély kiadását a nemzetbiztonsági szolgálatok csak abban az esetben tagadhassák meg, ha a személyes adatot valamely nemzetbiztonsági szolgálat törvényben előírt

feladata teljesítése során szerezte meg, ha csak nem

- a) olyan adatot kíván az érintett megismerni, amelyet több mint 5 éven belül használtak fel legutóbb,
- b) azóta az érintettől új információt nem szereztek be a korábbi ügygel kapcsolatban,
- c) és a megismerni kívánt információ nem kapcsolódik folyamatban lévő ügghöz.

Ezen szabályok alkalmasak arra, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok által megfigyelt személyeknek információs kárpótlást nyújtsanak a magánszférájukba való beavatkozás miatt, de ne veszélyeztessék a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatainak hatékony ellátását. A személyes adatok kiadása természetesen nem jelenti azt, hogy titkosszolgálati eszközöket vagy módszereket kellene felfedni, hiszen azok maguk is minősített adatok. **Javasoljuk továbbá annak előírását, hogy a fenti feltételek fennállása esetén maguk a nemzetbiztonsági szolgálatok tájékoztassák az érintetteket a megismerési engedély igénylése nélkül.**

14. §

A § csak a nemzeti minősített adatoknak a büntetőeljárásban való felhasználásáról szól. A büntető törvénykönyv a nemzeti és a külföldi minősített adattal való visszaélést egyaránt büntetni rendeli, azonban jelen javaslat **nem rendezi a külföldi minősített adatoknak a büntető vagy más eljárásokban való felhasználását.** Álláspontunk szerint ezt a kérdést rendeznie kell a törvényhozónak.

19. §

A nemzeti biztonsági felügyeletnek átadott adatokról szóló jegyzőkönyv esetében, a TASZ álláspontja szerint, a végrehajtási jogszabályban kell rögzíteni, hogy az állami vagy közfeladatot ellátó személy az adat-hordozó átadásáról szóló jegyzőkönyvből kaphat-e egy példányt vagy az átadásról más igazolást. A kérdést arra tekintettel javasolja a TASZ rendezni, hogy az adat-hordozót átadó személy nem ügyfél a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (közigazgatási eljárási törvény)

szerint, de az adatok át nem adását a büntetőjog szankcióval fenyegeti.

20. §

➔ A (2) bekezdés f) pontjában megjelölt minősítési gyakorlat ellenőrzése mellett szükséges a minősítés megszüntetésének a gyakorlatát is ellenőrizni a TASZ véleménye szerint. Az f) pont megvalósítása érdekében a minősítők számára a nemzeti biztonsági felügyelettel való együttműködés kötelezettségét törvényben kell rögzíteni.

A (2) bekezdés i) és j) pontjában szereplő vizsgálatokra vonatkozó szabályok hiányoznak a Javaslatból, és azok pontos tartalmát a közigazgatási eljárási törvény és az nemzetbiztonsági törvény rendelkezései alapján sem lehet megállapítani, ezért javasoljuk ezen vizsgálatokra vonatkozó szabályok rendezését

➔ Javasoljuk, hogy a Nemzeti Biztonsági Felügyelet a (2) bekezdésben felsoroltakon túl az amerikai Information Security Oversight Office-hoz hasonlóan, a minősítésekről statisztikai adatgyűjtést és elemzést végezzen, melynek eredményeit hozza nyilvánosságra.

Nem szerepel a Felügyelet feladatai között, de a TASZ álláspontja szerint a Javaslat 38. §-ban foglalt feladatok végrehajtásának folyamatos ellenőrzését, illetve szakmai felügyeletét szintén a Nemzeti Biztonsági Felügyeletnek kell ellátni, a 38. § (4) és (5) bekezdésében foglalt kötelezettségein felül.

25. §

➔ A javaslat „Visszaélés szigorúan titkos és titkos minősítési szintű adattal”, valamint „Visszaélés bizalmas minősítési szintű adattal” című tényállások bevezetésével szankcionálja a minősített adatokkal való visszaélést. **A tervezett büntetőjogi szabályok a TASZ számára elfogadhatatlanok, mivel a véleménynyilvánítás, az információ és a sajtó szabadságát veszélyeztetik, a szankciók a minősített adatokkal kapcsolatos magatartások indokolatlanul tág körét érintik.**

A TASZ egyetért azzal, hogy a javaslat megkülönbözteti a minősített adat felhasználására törvény rendelkezése alapján jogosult személyek magatartásait azokétól, akik arra nem jogosultak, továbbá a TASZ helyesli a szándékos és a gondatlan alakzatok közti különbségtételt, valamint azt is, hogy adatok minősítési szintjei szerint különbséget tesz. Viszont a TASZ álláspontja szerint nem egyértelmű, hogy a külföldi és nem külföldi személyek megkülönböztetésének mi az alapja.

➔ **A TASZ csak a fenti differenciálással ért egyet, de bizonyos tényállások szankcionálását nem tartja kívánatosnak.**

A minősített adat felhasználására törvény rendelkezése alapján jogosult személyeknek e jogosultságához titoktartási kötelezettség is társul. A minősített adat felhasználására törvény rendelkezése alapján nem jogosult személyeknek titoktartási kötelezettsége nincsen. **A TASZ álláspontja szerint a titoktartási kötelezettséggel nem érintett személyeknek a minősített adatokkal való, akár szándékos visszaélést kizárólag abban az esetben lenne szabad büntetni, ha azt valamilyen más bűncselekménnyel együtt követik el (pl. számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény, lopás, rablás stb.).**

➔ **A minősített adat felhasználására törvény rendelkezése alapján jogosult személyek esetében jogos lehet akár a szándékos, akár a gondatlan elkövetés szankcionálása.** Azonban szándékosság esetén a bíróságnak vizsgálnia kell a TASZ véleménye szerint, hogy a minősített adattal való visszaéléshez fűződött-e közérdek, és az ahhoz fűződő közérdek erősebb-e a minősített adat védelméhez fűződő közérdeknél. **Amennyiben e mérlegelés során a minősített adat védelméhez fűződő közérdek bizonyul gyengébbnek, úgy azt büntetethetőséget megszüntető oknak kell tekinteni.**

Ez a konstrukció biztosítja azt, hogy nyilvánosságra kerüljenek olyan ügyek, amelyek alapját a minősítés formai követelményeinek betartásával minősített adatok képezik, de nem áll fenn az a kritérium, hogy

„az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele” az állam védendő érdekei közül bármelyiket közvetlenül sértené vagy veszélyeztetné. **Ebben az esetben könnyen előforulhat, hogy éppen olyan adatokat zárnak el a nyilvánosságtól, amelyek valamilyen jogsértésre, közhatalommal való visszaélésre, a közigazgatás hibáira vonatkoznak, és ezek titokban tartásához a köznek nem fűződik érdeke.**

➔ **A TASZ a Javaslathoz szereplő büntetőjogi szankciókat nem tartja elfogadhatónak, mivel egyik sem ad a médiának, és a visszaéléseket, korrupciót feltáró közhivatalnokoknak megfelelő védelmet.**

32. §

Az (1) bekezdés az adatvédelmi törvénybe egy alkotmányellenes szabályt kíván beiktatni. A tervezett 19/B. § esetében nem érvényesülnek a döntés megalapozását szolgáló adatok megismerésére vonatkozó kritériumok – a döntés meghozatala után az ilyen adatok megismerését csak rendkívül szűk körben lehet korlátozni. Szintén nem érvényesülnek a minősített adatok esetében a minősítésre irányadó szempontok (lásd a Javaslathoz 5. §-át).

Az Alkotmánybíróság a 12/2004 (IV. 7.) határozatában rögzítette, hogy „a közérdekű adatok nyilvánosságának korlátozása csak akkor alkotmányos, ha az nem csupán formális szempontokon nyugszik, hanem a korlátozással szemben tartalmi követelmények is érvényesülnek, s a korlátozás addig marad fenn, amíg azt a tartalmi követelmények indokolják.” A tervezett 19/B. § tisztán formális szempontokat határoz meg.

➔ A kormányülések nyilvánosságáról szóló 32/2006. (VII. 13.) AB határozat a korábbi határozatban kifejtett elvet tovább részletezte. „Tartalmi követelmény, hogy az információszabadság korlátozásának kényszerítő oka legyen, és a korlátozás mértéke az elérendő céllal arányban álljon. Jelen ügyben az alapjog-korlátozás – tör-

vényben meghatározott – legitim indoka az, hogy a kormányülésekről készült dokumentumoknak a honvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési, bűnmegelőzési, központi pénzügyi, külügyi, nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő és az igazságszolgáltatási érdeket közvetlenül sértő vagy veszélyeztető adatai csak késleltetetten, egy bizonyos idő elteltével legyenek megismerhetők.” A 19/B. § nem felel meg ennek az előírásnak. **Amennyiben ezeket a szempontokat mégis beépítené a készülő törvény a §-ba, úgy azzal egész szakasz értelmét vesztené, mivel így a minősített adatok védelmére vonatkozó szabályozás kettőződne meg.**

➔ **A (2) bekezdés az Adatvédelmi Biztos jogköreit bővíti, amit egyértelműen pozitív fejleménynek tekint a TASZ.** A bekezdés kapcsán emlékeztetnénk a 8. §-ra tett, a bírák nemzetbiztonsági ellenőrzésére vonatkozó észrevételünket.

33. §

Az (5) bekezdésben szereplő felsorolás III. 1. pontja tekintetében nem egyértelmű, hogy a mondat utolsó fordulata mire utal. A szerződő felek maguk minősítették ezeket az adatokat, vagy az adatok minősítését kérik? Az első esetben külföldi minősített adatokról van szó, a második esetben feltételezhetően a minősítési eljárás alatt álló adatokra vonatkozó szabályok az irányadók.

➔ Ezen a helyen kell megemlítenünk, hogy a nemzetbiztonsági törvény 48. § (1) bekezdésben foglalt szabály nem tesz eleget az adatvédelmi törvény 19. § (3) bekezdésében foglalt követelménynek, mivel a közérdekű adatok megismerését nem az adatfajták meghatározásával korlátozza. További problémát okoz e rendelkezés kapcsán az, hogy **a törvény semmilyen határidőt és semmilyen formai követelményt nem támaszt az információszabadság nemzetbiztonsági érdekből való korlátozására, noha abban az esetben, ha egy adatot nemzetbiztonsági érdekből minősítenek, úgy mind a formai, mind a határidőre vonatkozó követelmények egyértelműek.**

38. §

A TASZ által a Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH) ellen, közérdekű adatok kiadása iránt indított, majd jogerősen megnyert perében az alperesi képviselő olyan nyilatkozatot tett, hogy az NBH a Magyar Országos Levéltárnak kell átadnia a megszünt minősítésű, maradandó értékkel bíró iratokat, de mindezidáig egyetlen ilyen iratot nem adtak át a Levéltárnak. Természetesen az NBH gyakorlatából nem lehet a többi nemzetbiztonsági szolgálatra általánosítani, de jelzésértékű, hogy a kormányzati tájékoztató tevékenységet nem folytató Nemzetbiztonság Szakszolgálat után a legnagyobb költségvetéssel rendelkező szervezet láthatóan nem hajtja végre az 1995. óta fennálló, a titoktörvény hatályba lépése előtt keletkezett minősített adatokra vonatkozó, a titoktörvény 28. § és 29. §-aiban foglalt kötelezettségeit. A titoktörvény eredetileg 1999. december 31-ig biztosított a hatálybalépése előtt keletkezett, és már irattárba helyezett iratok számbavételére, jegyzékbe foglalására és felülvizsgálatára határidőt. Ezt hosszabbították meg 2000-ben 10 évvél.

➔ **Semmi jele nincs annak, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok végrehajtanák a titoktörvény előírásait, ezért alaptalan az a feltételezés, hogy a határidők további kiterjesztésével, de a jogi megoldás változatlanul hagyásával, a már bizonyítottan nem működő, 13 éve átmeneti rendelkezéseket átvéve hatékonyabb lesz az új törvény.**

➔ **Javasoljuk, hogy a 38. §-ban foglalt kötelezettségek elmulasztásához szigorú jogkövetkezményeket kapcsoljon a törvényhozó.** Konkrétan azt javasoljuk, hogy a hatályos titoktörvényben szereplő, 2009. december 31-i határidő lejártá után, a törvény erejénél fogva szűnjenek meg az addig felül nem vizsgált minősítések. Jelentős nemzetbiztonsági kockázattal ez a megoldás valószínűleg nem járna, mivel olyan minősítések, amelyek 15 év alatt nem vizsgálnak felül, és maguk az adatok 15 évnél bizonyosan régebbiek, a Magyar Köztársaság védendő érdekei szempontjából túl nagy értékkel nem bírhatnak.

További javaslatok

A minősítések felülvizsgálatának hatékonyabbá tételére a következő intézkedéseket tartjuk szükségesnek, melyeket törvényi alapokra kell fektetni.

➔ **A minősített adatok felülvizsgálatára programot kell kidolgozni.**

➔ **Valamennyi minősítő köteles legyen egy egységes, elektronikus nyilvántartásban rögzíteni minden egyes minősítést megszüntető határozatát.** Az adatbázisnak tartalmaznia kell minden egyes, megszünt minősítésű adatokat tartalmazó dokumentum vonatkozásában

a következőket (amennyiben rögzítettek ilyen adatokat): az egyes dokumentumoknak milyen okból szűnt meg a minősítésük; mely jogosult és pontosan milyen jogszabályhely alapján minősítette ezeket a dokumentumokat; hány év volt a minősítés érvényességi ideje és az érvényességi idő mikor kezdődött; mi volt a minősítési jelölése és tárgya ezeknek a dokumentumoknak; valamint azt, hogy a dokumentumok hol lelhetők fel. Az adatbázisnak bárki számára szabadon és ingyenesen hozzáférhetőnek kell lennie.

➔ **Valamennyi minősítőnek évente beszámolót kell készítenie, hogy abban az évben mely adatok minősítését szüntette meg.** Ezek a beszámolók nyilvánosak.

➔ A maradandó értékű iratok felülvizsgálatára koncentrálva levéltárosok és történészek bevonásával (akár a 79/1995. (VI. 30.) Korm. rendelet 36.§ alapján felállított bizottságok révén) azonosítani kell azokat az irategyütteseket, amelyek a felülvizsgálata elsőbbséget kell élvezzen történelmi jelentőségük folytán.

➔ A minősítések felülvizsgálatára a minősítők számára több emberi és anyagi erőforrást kell biztosítani.

➔ A minősítések felülvizsgálatának egységességek biztosítására ajánlásokat, iránymutatásokat kell kidolgozni.

➔ Olyan iratok esetében, amelyek több minősítő által minősített adatokat tartalmaznak, hatékony együttműködési formákat kell kidolgozni.

➔ A különleges, nem papír alapú adathordozók minősítésének felülvizsgálatára tervet kell kidolgozni, különös tekintettel az elavult formátumok olvasását lehetővé tévő készülékek és programok biztosítására.

➔ Egységes előírásokat kell kidolgozni a megszünt minősítésű, de személyes adatot, üzleti titkot vagy más védendő adatot tartalmazó iratok kezelésére.

➔ Közhatalmi szervek által, közérdeklődésre kezdeményezett felülvizsgálatok során kívül végrehajtására biztosítsanak lehetőséget a minősítők, úgy hogy az ilyen kérésekről diszkrecionális jogkörben döntenek. Ez a lehetőség nem érinti a törvény által biztosított felülvizsgálati eljárásokat.

A TASZ Álláspont című kiadványának eddig az alábbi számai jelentek meg:
(megtekinthetők: <http://tasz.hu/kiadvanyok/allasponatok>)

1. Álláspont – Az egészségügyi adatok védelméről 1997. március
2. Álláspont – A drogszabályok szigorításáról
3. Álláspont – Az egészségügyi törvényjavaslat betegjogi rendelkezéseiről
4. Álláspont – A büntetőeljárás törvényjavaslatról
5. Álláspont – A drogszabályok szigorításáról 1998. október
6. Álláspont – Az egészségügyi törvény módosításáról
7. Álláspont – A személyes adatok védelméről 1999. május
8. Álláspont – A dajkaterhességről 1999. november
9. Álláspont – Az internet szabadságáról 1999. december
10. Álláspont – Az abortusz-szabályok szigorításáról 2000. március
11. Álláspont – Az egészségügyi közvetítői eljárásról 2000. szeptember
12. Álláspont – A nemzeti drogstratégiáról 2000. szeptember
13. Álláspont – A cselekvőképességgel, gondnoksággal összefüggő egyes törvény módosításokról 2000. december
14. Álláspont – Az egyházi törvény módosításáról
15. Álláspont – Az egészségügyi törvény módosításáról 2001. március
16. Álláspont – A pszichiátriai otthonok új szabályairól 2001. július
17. Álláspont – Az új büntetőeljárás törvény tervezett módosításáról 2001. október
18. Álláspont – Az egészségügyi törvény tervezett módosításairól 2002. október
19. Álláspont – A büntető jogszabályok módosításairól 2002. október
20. Álláspont – A közoktatási törvény adatkezelést érintő módosításáról 2003. április
21. Álláspont – A jogalkotásról szóló törvényjavaslatról 2003. szeptember
22. Álláspont – A rasszista beszéd új büntetőjogi szabályiról 2003. október
23. Álláspont – A vagonőrökről 2005. február
24. Álláspont – Az adatvédelmi törvény módosításáról 2005. március
25. Álláspont – Az elektronikus információszabadságról 2005. június
26. Álláspont – Az egyes egészségügyi tárgyú törvények módosításáról 2005. november
27. Álláspont – A közrendvédelmi törvénycsomagról 2008. szeptember
28. Álláspont – Az ember méltóságát súlyosan sértő egyes magatartásokkal szembeni védelem érdekében szükséges jogérvényesítési eszközök biztosításáról szóló T/6219. tv. javaslatról 2008. szeptember

Minősített adatok felhasználása polgári peres eljárásokban

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (polgári perrendtartás) a 2008. évi XXX. törvénnyel történt módosításai több helyen érintik a minősített adatok felhasználását a polgári eljárásokban. A módosítás a fegyverek egyenlőségének alapelvével összhangban (a jelenleg hatályos terminológiát használva) kimondja, hogy az állam és szolgálati titkot tartalmazó okirat

nem használható fel bizonyítékként, ha a perben résztvevő fél számára annak megismerését a minősítő nem tette lehetővé. Ez alól kivételt jelent azonban, ha a per tárgyát annak eldöntése képi, hogy az okirat tartalma államtitoknak vagy szolgálati titoknak minősül-e. **Álláspontunk szerint lehetővé kell tenni, hogy ez utóbbi esetben is a bíróság elrendelhesse, hogy a peres fél készítsen az okiratról szerkesztett, nem minősített vázlatot vagy összefoglalót, amelyet a perben résztvevők felek megismerhetnek.**

➔ **Tekintettel arra, hogy a polgári perrendtartás módosítása kizárólag az okirat esetében garantálja a fegyverek egyenlőségét, javasoljuk, hogy személyi biztonsági tanúsítvánnyal rendelkező jogi képviselő a minősített adatra irányuló tanúmeghallgatáson jelen lehessen.**

➔ **A TASZ álláspontja szerint pergazdaságossági szempontokat figyelembe véve biztosítani kell annak lehetőségét, hogy olyan perekben, ahol az adat minősítése az eljárás lefolytatásának akadálya lehet (például közérdekű adat megismerése iránt**

indított per), az eljáró bíróság dönthesse el a **Javaslat 8. §-ban lefektetett szabályok szerint, hogy a per tárgyát képző adat minősítése törvényes-e.** Értelmezésünkben a Javaslat és a jogszabályi környezet arra ad csupán lehetőséget, hogy az alapeljárás felfüggesztése mellett a minősítés megszüntetése iránt külön eljárást kell lefolytatni. Ez a megoldás szükségtelen, hosszadalmas és bonyolult.

Készítették:
dr. Földes Ádám és dr. Hüttl Tivadar
Adatvédelmi és Információszabadság
Programvezetők

Kiadta a

TASZ

T Á R S A S Á G A S Z A B A D S Á G J O G O K É R T

2008 SZEPTEMBERÉBEN

1084 BUDAPEST,
Víg utca 28. I. em. 3.
Tel./Fax: 209-0046; 279-0755
e-mail: tasz@tasz.hu
<http://www.tasz.hu>
Adószám: 18067109-1-42